

Broj: 06-6-42/03-3

**ARHEOLOŠKO PODRUČJE - VLADARSKI DVOR IZ 14. I 15.
STOLJEĆA, KRALJEVA SUTJESKA, OPĆINA KAKANJ**

Oktobar/listopad 2003
October/2003

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika, na osnovi člana V stav 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i člana 39. stav 1. Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, na sjednici održanoj od 7. do 11. oktobra 2003. godine, donijela je

ODLUKU

I

Arheološko područje – Vladarski dvor iz 14. i 15. stoljeća u Kraljevoj Sutjesci, općina Kakanj, proglašava se nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nacionalni spomenik).

Nacionalni spomenik se nalazi na lokaciji koja obuhvata k.č. 1/35, 1/36, 1/37 na lokalitetu Grgurevo, k.o. Sutjeska i k.č. 365/4 na lokalitetu Dvori, k.o. Kraljeva Sutjeska, općina Kakanj, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Nacionalni spomenik čini kompleks kraljevskog dvora na lokalitetu Grgurevo i lokalitetu Dvori i pokretno naslijeđe pronađeno na arheološkom području koje se nalazi u Zemaljskom muzeju Bosne i Hercegovine u Sarajevu, a koje je popisano u inventarnim knjigama nalaza muzeja.

Na nacionalni spomenik se primjenjuju mjere zaštite utvrđene Zakonom o provedbi odluka Komisije za zaštitu nacionalnih spomenika uspostavljene prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini ("Službene novine Federacije BiH", br. 2/02 i 27/02).

II

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije) dužna je osigurati pravne, naučne, tehničke, administrativne i finansijske mjere za zaštitu, konzervaciju i prezentaciju nacionalnog spomenika.

Vlada Federacije dužna je osigurati sredstva za izradu i provedbu potrebne tehničke dokumentacije za zaštitu nacionalnog spomenika.

Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika (u daljnjem tekstu: Komisija) utvrdit će tehničke uvjete i osigurati finansijska sredstva za izradu i postavljanje informacione ploče sa osnovnim podacima o spomeniku i odluci o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

III

U cilju trajne zaštite nacionalnog spomenika utvrđuje se sljedeće:

I zona zaštite obuhvata k.č. 1/35, 1/36, 1/37 (stari predmjer, tj. dio k. č.1 novog predmjera) na lokalitetu Grgurevo i k.č. 365/4 na lokalitetu Dvori, što uključuje kompleks kraljevskog dvora.

U ovoj zoni provode se sljedeće mjere zaštite:

- dopušteni su samo istraživački i konzervatorski radovi , uključujući i one koji imaju za cilj prezentaciju spomenika, uz odobrenje federalnog ministarstva nadležnog za prostorno uređenje i stručni nadzor nadležne službe zaštite naslijeđa na nivou Federacije Bosne i Hercegovine,

- zabrana obavljanja svih radova koji bi mogli utjecati na izmjenu područja, razaranje ostataka zidova dvora i odnošenje klesanog kamenja sa njih,

- nije dopušteno odlaganja otpada,

- prostor spomenika bit će otvoren i dostupan javnosti,

- prostor se može koristiti u edukativne i kulturne svrhe.

II zona zaštite obuhvata prostor na lokaciji Dvori sa desne strane potoka Urve: k.č 1, 5, istočni dio parcele k.č. 6 uz pristupni put, k.č. 186 i sjeverni dio parcele k.č. 187 uz pristupni put.

U ovoj zoni provode se sljedeće mjere zaštite:

- osigurati pristup nacionalnom spomeniku putem između kuća na parceli k.č.1 i parcelama zapadno od puta k.č. 185, 186;

-osigurati pristup Gornjoj palači na adekvatan način, srušiti strukture koje onemogućuju pristup i raščistiti rastinje;

-nije dopuštena nova izgradnja, a dopušteni su radovi tekućeg održavanja ili obnova u ratu srušenih i oštećenih objekata, uz poštivanje uvjeta maksimalne spratnosti P+1 (6,5 m visine do krovnog vijenca), maksimalnih horizontalnih gabarita 12X10 m;

-nije dopušteno izvođenje radova, niti postavljanje privremenih ili stalnih struktura koje narušavaju prirodni ambijent i zagrađuju vizure prema nacionalnom spomeniku;

- zabrana odlaganja svih vrsta otpada.

IV

Iznošenje dobara pokretnog naslijeđa iz tačke I stav 3. ove odluke (u daljnjem tekstu: pokretna dobra) iz Bosne i Hercegovine nije dopušteno.

Izuzetno od odredbe stava 1. ove tačke, dopušteno je privremeno iznošenje pokretnih dobara iz Bosne i Hercegovine radi prezentacije ili konzervacije, ukoliko se utvrdi da konzervatorske radove nije moguće izvršiti u Bosni i Hercegovini.

Odobrenje u smislu prethodnog stava daje Komisija, ukoliko nedvojbeno bude utvrđeno da to ni na koji način neće ugroziti pokretna dobra. Komisija u svom rješenju o odobrenju privremenog iznošenja utvrđuje sve uvjete pod kojima se to iznošenje može izvesti, rok za povrat u Bosnu i Hercegovinu, kao i zaduženja pojedinih organa i institucija na osiguranju tih uvjeta i o tome obavještava Vladu Federacije, nadležnu službu sigurnosti, carinsku službu Bosne i Hercegovine i javnost.

V

Stavljaju se van snage svi provedbeni i razvojni prostorno - planski akti koji su u suprotnosti sa odredbama ove odluke.

VI

Svako, a posebno nadležni organi Federacije Bosne i Hercegovine, kantona, gradske i općinske službe suzdržat će se od poduzimanja bilo kakvih radnji koje

mogu oštetiti nacionalni spomenik ili dovesti u pitanje njegovu zaštitu i rehabilitaciju.

VII

Ova odluka dostavit će se Vladi Federacije, federalnom ministarstvu nadležnom za prostorno uređenje, nadležnoj službi zaštite naslijeđa na nivou Federacije Bosne i Hercegovine i općinskom organu uprave nadležnom za poslove urbanizma i katastra, radi provedbe mjera utvrđenih u tač. II - VI ove odluke i nadležnom općinskom sudu radi upisa u zemljišne knjige.

VIII

Sastavni dio ove odluke je obrazloženje sa pratećom dokumentacijom, koje je dostupno na uvid zainteresiranim licima u prostorijama i na web stranici Komisije (<http://www.aneks8komisija.com.ba>).

IX

Prema članu V, stav 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, odluke Komisije su konačne.

X

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i objavit će se u «Službenom glasniku BiH» .

Ovu odluku Komisija je donijela u sljedećem sastavu: Zeynep Ahunbay, Amra Hadžimuhamedović, Dubravko Lovrenović, Ljiljana Ševo i Tina Wik.

Predsjedavajuća Komisije
Amra Hadžimuhamedović

Broj: 06-6-42/03-3
8. oktobra 2003.godine
Sarajevo

Obrazloženje

I – UVOD

Na osnovi Zakona o provedbi odluka Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, uspostavljene prema Aneksu 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, člana 2, stava 1, “nacionalni spomenik” je dobro koje je Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika proglasila nacionalnim spomenikom u skladu sa čl. V i VI Aneksa 8, Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, kao i dobra upisana na Privremenu listu nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik BiH», broj 33/02), sve dok Komisija ne donese konačnu odluku o njihovom statusu, a za što ne postoji vremensko ograničenje i bez obzira da li je za dotično dobro podnesen zahtjev.

Komisija je na sjednici održanoj 01. do 02. jula 1999. godine donijela odluku o stavljanju **historijskog područja – Vladarski dvor iz 14. i 15. stoljeća u Kraljevoj Sutjesci, općina Kakanj** na Privremenu listu nacionalnih spomenika BiH, pod rednim brojem 291. U skladu sa odredbama Zakona, a na osnovi člana V, stav 4. Aneksa 8. i člana 35 Poslovnika o radu Komisije za očuvanje nacionalnih spomenika, Komisija je pristupila provedbi postupka za donošenje konačne odluke za proglašenje dobra nacionalnim spomenikom.

II - PRETHODNI POSTUPAK

U postupku koji prethodi donošenju konačne odluke o proglašenju izvršen je uvid u:

- dokumentaciju o lokaciji imovine i sadašnjem vlasniku i korisniku dobra (kopiju katastarskog plana i zemljišnoknjižni izvadak),
- podatke o sadašnjem stanju i namjeni dobra, uključujući i opis i fotografije, podatke o oštećenjima u toku rata, podatke o intervencijama na restauraciji ili drugoj vrsti radova na dobru, itd.,
- historijsku, arhitektonsku ili drugu dokumentarnu građu o dobru.

Na osnovi uvida u prikupljenu dokumentaciju i stanje dobra utvrđeno je sljedeće:

1. Podaci o dobru

Lokacija

Naselje Kraljeva Sutjeska leži u elipsastoj kotlini koju je formirala rijeka Trstionica. Okruženo je padinama Teševskog brda i obroncima Krsta i Ježevce. Od Kaknja je udaljena 12, a od Sarajeva 56 km. Prilazi se sa magistrale Sarajevo-Zenica, kod sela Čatići.

Objekti Vladarskog dvora sagrađeni su na sjevernom rubu kotline, na obroncima Treševskog brda, na obje obale potoka Urve. Kako je teren strm, kosine oko 50°, za 500 godina potok Urva je produbio svoje korito za 6-10 m i njegova bujica je odnijela najveći dio ruševina. Dio kompleksa na lokalitetu Grgurevo, nalazi se uz Franjevački samostan, a drugi dio na suprotnoj obali potoka Urve na lokalitetu Dvori.

Historijski podaci

Tri punkta na rubovima naselja Kraljeva Sutjeska bila su nastanjena još u prahistorijsko doba. Pretpostavlja se da je ovdje postojalo naselje i u periodu rimske vladavine, iako nisu pronađeni tragovi koji bi to potvrdili (Anđelić, 1972, 201).

Šire područje je pripadalo srednjovjekovnoj župi Trstivnici. U 14. i 15. stoljeću Sutjeska i obližnji dobro utvrđeni grad Bobovac postaju naj snažniji centri kulturnog života srednje ili tzv. Gornje Bosne, sa specifičnim intenzitetom, stilskim i regionalnim karakteristikama (tzv. srednjobosanski kulturni krug).

Kraljevski dvor u Sutjesci je sagrađen u vrijeme bana Stjepana II Kotromanića, u prvoj polovini ili krajem prve polovine 14. stoljeća. Uz dvor se razvilo i manje varoško naselje, a podignut je i Franjevački samostan sa Crkvom sv. Ivana.

U pisanim izvorima prvi put se spominje 28. decembra 1341. godine, kada se mletački rezbar Nikola obavezao ugovorom dubrovačkom knezu da će četiri godine raditi na dvoru bana Stjepana. Vjerovatno je radio na oba dvora u Sutjesci i Bobovcu (Fisković, 1955, 14).

Postoji pedesetak podataka koji spominju Sutjesku kao mjesto u kojem su vladari obavljali svoje službene dužnosti. 28 dokumenata govori o izdavanju pisanih isprava službenog značaja, 16 o posjetama diplomatskih predstavnika, 8 o građenju, rušenju, zasjedanju vijeća, smrti kralja i franjevcima. U 18 dokumenata spomenut je vladarski dvor kao rezidencija i "naše stono mjesto".

Od vremena kralja Tvrtka I postaje najvažnije stolno mjesto bosanskih vladara, u kojemu je izdato najviše isprava kraljevske kancelarije. Pored kralja Tvrtka I čiji dokumenti potječu iz perioda od 1378. do 1390. godine, u Sutjesci su izdavali povelje kraljevi Dabiša (od 1392. do 1395. godine) i kraljica Jelena (1397. godine), Ostoja (1399. godine), Tvrtko II (1407. godine), Stjepan Ostojić (1419. godine), zatim opet Tvrtko II (od 1423. do 1443. godine) i Tomaš (od 1446. do 1457. godine).

U osmanskome defteru (popisu) iz 1469. godine navedeni su pazar i manastir Sutiska u nahiji Bobovac (Šabanović, 1954, 123). Posljednji dokument iz Sutjeske je iz 1480. godine.

2. Opis dobra

Samostalni ansambl dvorskih objekata u Kraljevoj Sutjesci, predstavlja primjer vladarskog dvora izgrađenog na slobodnom prostoru, bez posebnih fortifikacija. Protezao se na obje obale malog potoka Urve.

Na istočnoj (lijevoj) obali je lokalitet Grgurevo, neveliki obronak Teševskog brda. Za potrebe gradnje dijela dvorskog kompleksa nivelirane su umjetne terase. Vrh obronka bio je vještački zaravnjen, zatim je sredinom obronka napravljena jedna vještačka terasa na kojoj je sagrađen najmonumentalniji objekat banskog i kraljevskog sutjeskog dvora, Istočna palača. U njegovom podnožju je izgrađen jak podzid i oveća terasa na kojoj je sagrađena crkva, tj. dvorska kapela posvećena sv. Grguru čudotvorcu, vezanom za bosansku crkvu, neposredno ispod supstrukcija zapadnog krila palače. S obzirom na smještaj Grgureva u odnosu na kotlinu i čitavo naselje i na njegove odbrambene karakteristike, pretpostavlja se da je ovdje prvo sagrađen dio dvora sa kapelom i pratećim objektima.

Na zapadnoj (desnoj) obali, na lokalitetu Dvori, izgrađena su tri objekta, tzv. Donja palača, Gornja palača, Aneks gornje palače i pomoćne zgrade, tj. gospodarski objekti i zanatske radionice. Ovaj dio dvorskog kompleksa podignut je na vrlo nepodesnom terenu, tako da izgleda da je u neko doba naraslih potreba dvora došlo do njegovog proširenja i na zapadnu obalu Urve.

Ukupna površina kraljevskog dvora je cca 1490 m².

Objekti na Grgurevu

Istočna palača je situirana na južnoj i jugoistočnoj strani Grgureva. Prilagođavajući se teškom terenu, palača je bila sastavljena iz dva krila. Istočno i zapadno krilo palače spojeni su pod uglom od 130°. Mjereni sa unutrašnje strane, gornji zidovi su dugi 25+15 m, a donji oko 50 m. Donji zidovi su podupirani kontraforima dim.2,5x2,5 m i sa vanjske strane se prema objektu postepeno sužavaju. Širina unutrašnjeg prostora palače kreće se između 8 i 12 m. Ispod zapadnog krila su stajala dva kontrafora. Ostatak zapadnog zida je rađen u širini kontrafora, kako bi, najvjerojatnije, pridržavao drvenu platformu, stepenište i ulaznu galeriju u palaču.

Arheološkim istraživanjima konstatirano je da je spratna konstrukcija bila od drveta. Nađeni su i dijelovi zidne mase od gline koja je služila za smještaj ognjišta na spratu (Anđelić, 1972, 163-165).

Pri gradnji palače uglavnom je korišten krečnjak. Nekoliko pronađenih, pažljivo klesanih blokova kamena potvrđuje postojanje arhitektonske plastike, ali se ne može precizno govoriti o njenom izgledu ili stilskim odlikama. Dobar strateški položaj obronka Grgureva u odnosu na sutjesko naselje i logici razvoja dvora, ukazuje na to da je Istočna palača najstariji objekat sutjeskog dvorskog kompleksa.

Jugozapadno od palače stajala je dvorska kapela. Između kapele i palače je otkopan arheološki sloj debljine 0,50 do 1,50 m u kojem su pronađene velike količine životinjskih kostiju, ulomci keramike, fragmenti stakla, komadi građevinskog željeza, te jedna cijela i jedna fragmentirana ostruga. Najvjerojatnije je, slično kao na Bobovcu, u ovom "slijepom" prostoru bila deponija u koju su se bacali otpaci sa stražarskog mjesta koje se nalazilo na krajnjem jugozapadnom uglu palače.

Dvorska kapela sv. Grgura čudotvorca sagrađena je na strmom i uskom prostoru između trga sa donje i Istočne palače sa gornje strane. Prostor je bio osiguran kamenim podzidom debljine 250 cm, koji je istodobno pridržavao i južni dio crkve. Pročelje crkve bilo je orijentirano prema koritu potoka Urve, tj. na zapadu. U osnovi kapela je imala naos i pravougonu izduženu apsidu. Pri gradnji je korišteno relativno krupno i samo grubo pritesano lokalno kamenje krečnjačkog porijekla. U grubim potezima se ipak vodila briga o horizontalnom zidanju kamene oplata. Unutrašnjost zidne mase je ispunjena neobrađenim kamenom i "masnim" malterom koji je sadržavao veće količine kreča i krupnog riječnog pijeska. Klesana muljika (lapor) koristila se za zidanje uglova zidova, doprozornike, okvir i vijenac niše u sjevernom zidu apside. Velike količine otkopane sedre u prostoru apside ukazuju na postojanje svoda. Debljina zidova 100-105 m, karakteristična je za monumentalnu arhitekturu 14. i 15. stoljeća. Kapela je građena u barem dvije etape ili sezone: u prvoj je zidana do 80 cm visine, a zatim je, preko običnog sloja maltera, postavljen još jedan sloj, debljine 1-3 cm, tzv. hidrauličnog maltera crvenkastosmeđe boje, napravljenog uz dodatak sitno tucane ili mljevene opeke. Na taj način izvršena je građevinska konzervacija zidova. Izgleda da je unutrašnjost kapele bila omalterisana, a samo nekoliko ulomaka maltera sa tragovima crvene i plave boje dokazuje da je ornamentike bilo vrlo malo, pa se ne može reći da je zidno slikarstvo bilo način ukrašavanja unutrašnjosti kapele.

Kapela je imala drvenu krovnu konstrukciju i drvenu stropnu konstrukciju iznad naosa.

Podna konstrukcija ležala je na grubo zaravnjenom kamenom tlu nasutom 5-15 cm debelim slojem sitnog kamena zasutog krečnim malterom. Preko toga

stavljena je drvena podna obloga čiji su krajevi zamalterisani finim malterom. Nivo poda u naosu bio je za 15 cm niži nego u apsidi.

Nađeni su i tragovi jednog prozorskog otvora širine 80 cm, koji je bio postavljen na visini od 240 cm. Na fragmentima natprozornika vide se detalji gotičke dekoracije. Prema sačuvanim tragovima pretpostavlja se da su prozori bili, osim u istočnom zidu apsida i na južnom i sjevernom zidu naosa, a bili su zastakljeni raznobojnim staklom.

Niša pravouganog presjeka (visine 110, širine 60 i dubine 25 cm) u sjevernom zidu apsida, služila je za smještaj svetačkog kipa. Bridovi niše bili su obloženi pažljivo klesanom blokovima muljike. Ispod niše, na visini od 40 cm iznad poda je kružni otvor širine 40 cm i dubine 25 cm, koji je služio za uglavljivanje drvene grede, čija je funkcija nejasna.

Trag jedne niše pronađen je i u južnom zidu naosa, iznad kamene konstrukcije koja je vjerovatno služila kao postolja za sarkofag (Anđelić 1972, 170). U kapeli nisu nađeni grobovi.

Po stilskim osobinama plana kapela spada u gotičke crkve sa pravougaonom apsidom. Vrlo slična ovoj crkvi je grobna kapela na Bobovcu i Crkva sv. Roka u Bakićima kod Olova.

Važniji arheološki materijal su ulomci građevinske opeke, dijelovi profiliranih gotičkih doprozornika, fragmenti tamnosive keramike i prozorskog stakla, jedna tesarska sjekira, dlijeto i eliptični stakleni medaljon sa ugraviranim likom neke močvarne ptice.

Objekti na Dvorima

Od tzv. Donje palače sačuvani su neznatni ostaci. Preko nje je prolazio lokalni put za selo Treševo. Palači i čitavom zapadnom kompleksu dvora prilazilo se iz naselja Sutjeske podzidanim putem koji je, u dužini od 10 m, bio grubo kaldrmisan i zalivenim krečnim malterom.

Palača je u osnovi izdužena pravougaona građevina, dimenzija 28 X 8 m. Imala je dvije etaže: prizemlje, koje se gornjom, zapadnom stranom naslanjalo na strmi teren čitavom visinom od oko 3 m, i sprat. Ulaz u objekat, zbog terenskih uvjeta je morao biti na jugozapadnoj bočnoj strani. Na ovom mjestu je pronađena početna kamena ploča, ležište za drveni stup i ostaci izgorjele drvene konstrukcije, te se sa sigurnošću može zaključiti da je ulaz na sprat bio riješen drvenim stepeništem i galerijom. Pod galerijom je bila smještena kovačnica. Pri zidanju je uglavnom korišten riječni kamen (oblutak), koji potječe iz korita rijeke Trstionice. Sve unutrašnje pregrade, kao i spratna konstrukcija i podovi, bili su drveni. Malobrojni profilirani fragmenti od klesane muljike pokazuju da je u objektu bilo kamene dekoracije. U ruševinama su pronađeni fragmenti opeke, tamnosive keramike i pojedinačni primjerci željeznih čavala. U površinskom sloju je pronađen željezni vršak strelice.

U predvorju palače, na površini od 5 x 5 m, u kulturnom sloju debljine 1 m, pronađeni su izmiješani: lug, gar, životinjske kosti, troska, razni željezni predmeti, fragmenti keramike i mnogo fragmenata stakla, među kojima i posebno vrijedni fragmenti sa ornamentalnim motivima različite fature i porijekla.

Gornja palača je u osnovi izduženi pravougaoni objekat, dimenzija 48 x 8 m. Gornji zid se naslanja na teren, a donji je bio poduprt sa 6 kontrafora osnove 2 x 2 m. Debljina zidova je 1 m, a temelja 2,5 m. Pojedini dijelovi gornjeg i bočnih zidova

sačuvani su i do 3 m visine. Objekat je imao prizemlje i sprat. Drvenu stropnu konstrukciju i drvenu podužnu pregradu kojom je prostor bio na sredini podijeljen, podržavali su drveni stupovi čija su ležišta konstatirana na nekoliko mjesta. Velike količine gara na sredini objekta na gornjem spratu ukazuju na to da je ovdje bilo ognjište.

U ruševinama je pronađeno nekoliko desetina ulomaka muljike sa gotičkom profilacijom koji pripadaju gornjoj prednjoj fasadi. Ostali značajniji arheološki materijal su: ulomci keramike, stakla i željeza. Posebno su zanimljive dvije željezne zdjele u obliku lopti.

Aneks gornje palače, dim.15 x 6 m, se samo jednim uglom veže za gornju palaču. U građevinskom smislu objekat je sličan ostalim objektima dvora, a zapravo je posebna cjelovita građevina. Unutrašnji zapadni ugao građevine je izveden od tesane sedre. Pod se sastojao iz sloja kaldrme u krečnom malteru, naboja gline i posebnog premaza. Spratna konstrukcija je bila izvedena u tehnici bondruka. Zanimljiv je i kanal – drenaža kojim je odvođena suvišna voda sa zidova Gornje palače, koji na uglu spaja palaču sa aneksom.

U iskopu su nađeni fragmenti klesane muljike, opeke, keramike, stakla i željezni čavli.

Pomoćne i gospodarske zgrade: iznad Gornje palače na zaravnjem terenu bio je nanos debeo od 2 do 4 m na površini od oko 1000 m², pa je ovaj dio ispitivan samo sondažno. Konstatirano je da ovdje nije bilo građevina sa čvrstim kamenim zidovima, a prema nalazima pretpostavlja se da su ovdje bile smještene pomoćne gospodarske zgrade građene od drveta.

3. Dosadašnja zakonska zaštita

Na osnovi zakonske odredbe, a Rješenjem Zavoda za zaštitu spomenika kulture SR BiH broj: 05-359-1/66 od 12.marta 1966. godine u Sarajevu, lokalitet Dvori u Kraljevoj Sutjesci, stavljen je pod zaštitu države i upisan u Registar nepokretnih spomenika kulture pod brojem 437.

Historijsko područje Vladaski dvor u Kraljevoj Sutjesci, nalazi se na Privremenoj listi nacionalnih spomenika pod imenom "Kraljevska palača, kompleks", pod rednim brojem 291.

U prostornom planu BiH do 2000. godine evidentiran je i kategoriziran kao spomenik II kategorije.

4. Istraživački i konzervatorsko-restauratorski radovi

Od 1964. do 1971. godine pod rukovodstvom dr. Pave Anđelića iz Zemaljskog muzeja izvedeno je sistematsko arheološko iskopavanje u okviru šireg projekta arheološkog istraživanja srednjevjekovnih gradova u BiH. Tok iskopavanja išao je sljedećim redom i dinamikom:

-1964.godine izvršeno je sondiranje u dijelu lokaliteta Dvori, u Donjoj i Gornjoj palači i prostoru između palača,

- 1967. godine nastavljeni su radovi na iskopavanju Gornje palače i završeno kontrolno sondiranje iznad Dvora.
- 1968. godine otkopana unutrašnjost palača na Dvorima i dvorske kapele na Grgurevu,
- 1969.godine završeno iskopavanje u Gornjoj i Donjoj palači, otkopana unutrašnjost Aneksa gornje palače i otkrivene konture istočne palače,
- 1970.godine ispitani ostaci Istočne palače i prostor između kapele i Istočne palače,
- 1977. godine pod nadzorom Zavoda za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa BiH, izvršena je konzervacija zidova na tri palače: kompletna konzervacija ostataka Istočne palače i ostataka crkve na Grgurevu i Donje palače, te djelimična konzervacija Gornje palače, tj. jugozapadni ugao palače, na Dvorima. Konzervator je bio ing. Aleksandar Ninković.

5. Sadašnje stanje dobra

Uvidom na licu mjesta augusta 2003. godine ustanovljeno je sljedeće:

Lokalitet Grgurevo (istočna obala Urve) je kao dio zemljišta Franjevačkog samostana uređeno u vidu arheološkog parka i održavano.

Lokalitet Dvori na zapadnoj obali Urve je bio 80-tih godina 19.stoljeća državno vlasništvo. Tokom vremena lokacija na kojoj se nalaze Dvori je uzurpacijom prešla u privatno vlasništvo (Anđelić, 1972, 160).

Srednjovjekovni pristupni put kojim se prilazilo palačama na Dvorima skoro je nestao proširenjem betonske terase kuće koja se nalazi uz istočnu stranu puta. Donedavno je bila prizeman objekat. Preko puta, na privatnoj parceli uz zapadnu stranu puta, podignuta je nova dvospratna kuća. Gradnja ovih kuća i nekih manjih objekata ispred Dvora je narušila izgled cjeline, a posebno padinu na kojoj se nalaze palače-

- Parcela na kojoj se nalaze palače na Dvorima je društveno vlasništvo, ali je djelimično koriste privatna lica. Na lokaciju gornje palače se ne može ući jer je zagrađena šibljem. Na njoj je zasađen voćnjak. Trava na površini unutar obje palače se kosi. Konzervirani zidovi palača su u dobrom stanju.

III - ZAKLJUČAK

Primjenjujući Kritere za proglašenje dobara nacionalnim spomenicima (Službeni glasnik BiH", br. 33/02 i 15/03), Komisija je donijela odluku kao u dispozitivu.

Odluka je zasnovana na sljedećim kriterijima: :

A)Vremensko određenje

B)Historijska vrijednost

C)Umjetnička i estetska vrijednost

- i. Kvalitet obrade
- iv. Kompozicija
- vi. Vrijednost konstrukcije

D) Čitljivost (dokumentarna, naučna, obrazovna vrijednost)

- i. Materijalno svjedočanstvo o manje poznatim historijskim razdobljima
- iv. Svjedočanstvo o određenom tipu, stilu ili regionalnom maniru

F) Ambijentalna vrijednost

- iii. Objekat je dio cjeline područja

G) Izvornost

H) Jedinственost i reprezentativnost

- i. Jedinствен i rijedak primjerak određenog tipa

I

I) Cjelovitost (cjeline, područja, zbirke)

- iii. Zaokruženost (kompletnost)

Sastavni dio ove odluke su:

- kopija katastarskog plana,
- fotodokumentacija,
- grafički prilozi.

Korištena literatura

U toku vođenja postupka proglašenja dobra nacionalnim spomenikom BiH, korištena je sljedeća literatura:

1954 Šabanović, Hazim, *Bosanski pašaluk*. Sarajevo, 1954.

1955 Fisković, Cvito, *Prvi poznati dubrovački graditelji*. Dubrovnik, 1955.

1973. P. Anđelić, *Bobovac i Kraljeva Sutjeska*, stolna mjesta bosanskih vladara u XIV i XV stoljeću. Sarajevo, 1973, 151-264.

Nosilac istraživanja i izrade Prijedloga odluke:

Lidija Fekeža, magistar arheologije,

vanjski saradnik Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika